

MIS KEELES, SEE MEELES

Üle metsa, vurr! Keel ja keskkond
Lasteaiaõpetajate koolituseminar 19.02.2019 Narva-Jõesuus

EESTI RAHVA MUUSEUM

VIRVE TUUBEL

- Töötoas tutvume töövihikuga „Kirju-mirju värvimaailm“, autor ja kujundaja Jane Liiv, ERM 2002.
- Vaatleme värvi seoseid seda tähistava sõnaga, vanemate värvisõnade teket ja kasutamist eesti keeles ning seost keskkonnaga, kus oli vaja sõna kasutada.

- Värvidest uurime rohkem punast, musta ja valget. Need on vanimad ja enim nimetatud värvid (lk 3 – 5)
- Uurime esivanemate koduloomade värvinimetusi(lk 7 – 8)
- taimedega värvimist (lk 8 – 9) ja rahvarõivaste värve (lk 10 – 12)

värvid

- vanemaid värvuste nimetusi on tuletatud võrdlusest loodusega, st väliste tunnuste põhjal (ka laensõnadena), toonitades just loomade osatähtsust – sõna “värv” vanem vaste on “karv” e “karva”
- Näiteks: *hundikarva, hiirekarva, varesekarva, ahvenakarva, hapupiimakarva, ihukarva, kanasitakarva, põdrakarva, linaseemnekarva, tulekarva,...*

värvi/karva

*Mis karva sinu hobune?
Hommiku orakse karva,
pääva ajal pääsu karva,
loune ajal lohede karva.*

*Haljala. H III 2, 197/9 (1). 1890
(<http://www.folklore.ee/laulud/erla/e55.htm>)*

TALU- puuvärvi/puukarva

värvimine

Vanimad värvitud tekstiili leiud
10.-13. sajandist.

Punakad-kollakad-pruunid
toonid arvatakse olevat
värvitud männi- ja lepakoore
ning madaratega.

vanim silmkoeleid

Vanim silmkoeleid Eestis on pärit 13. sajandi lõpust või 14. sajandi algusest Kirde-Eestist Jõugalt muistsetele vadjalastele kuulunud kalmistult.

rõivad

Kuni 18. sajandini domineerisid kohalike materjalide, lina ja villa, loomulikud toonid.

18. saj II poolest
hakkasid levima
mitmesugused
ostutekstiidid:
värvilised kangad,
paelad, linnid,
siidilõngad.

Värvimisoskuste levik - murrang värvimaailmas

18. saj - 19. saj I pool - taimedega värvimise
kõrgaeg

19. saj II pool - aniliinvärvid

Tekk, taimevärvidega värvitud lõngad

Pulmatekk, anilinvärvidega värvitud lõngad

seelikutriibud ja kirivöö

taimtikad 19. saj algul

Põhja –Eesti lilltikand

kirikinnas

Rannu ERM 611

Vehendi

Rehe talu

1910

kirikinnas

ERM 7513

Oa kiri. Asjade tegija räägib, et: teki kirjad vöödelt võtab, neid vabalt paigutab, kinda kirjad koob teki sisse, selle juures aga loob ise kirjasi juurde.

Kambja

Kammeri, vald

Peebutani küla

valmistaja: Kavand, M 1902

TÄNAN!

Haridusprogrammide info ERMi kodulehelt:

www.erm.ee

**Esemete info: Eesti Muuseumide Infosüsteem
(MuIS): www.muis.ee**